

13.3.2026

Viite: VN/7604/2026

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 189/2025 vp) täydentämisestä

Valtiovarainministeriö on pyytänyt kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 189/2025 vp) täydentämisestä. HUS-yhtymä kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä ja antaa seuraavan lausunnon.

Taustaa HUS-yhtymän rahoituksesta

Uudenmaan alueella julkisista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista vastaavat järjestäjinä Uudenmaan hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki sekä HUS-yhtymä. HUS-yhtymä on Suomen suurin sote-organisaatio, jossa työskentelee 27 000 ammattilaista ja jonka budjetti on noin 3,1 miljardia euroa. Uudenmaan asukkaille tuotettavien palvelujen lisäksi HUS-yhtymällä on myös valtakunnallisia vaativimman erikoissairaanhoidon vastuita, kuten elinsiirrot. HUS-yhtymä on myös yliopistosairaala, jolla on laajat koulutuksen ja tutkimuksen vastuut yhdessä Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan kanssa.

HUS-yhtymä on ainoa järjestämisvastuinen sote-toimija, joka ei saa valtiolta suoraa rahoitusta. Uudenmaan erillistarkoituksessa hyvinvointialueiden rahoituslain mukainen valtion rahoitus on järjestämisvastuusta poikkeavalla tavalla kanavoitu ensin yllä mainituille viidelle alueelle, jotka allokoivat osan saamastaan rahoituksesta HUS-yhtymälle kiinteän kehyksen muodossa. Rahoituslaissa oleva yliopistosairaaloiden lisä ei myöskään kohdistu suoraan HUS-yhtymälle, sillä Uudenmaan hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki eivät ole tätä HUS-yhtymälle osoittaneet.

Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin tekemä kehyslaskenta on pohjautunut Uudenmaan kokonaisrahoitukseen ilman rahoituslain jälkikäteistarkastuksen osuutta, ja laskentaperiaatteista on ollut näkemyseroja myös Uudenmaan alueiden sisällä. HUS-yhtymän järjestämisvastuulle kuuluvaan toimintaan myönnetty kiinteä kehysrahoitus on vuosittain alittanut HUS-yhtymähallituksen tekemän esityksen rahoituksen tason tarpeesta. Alijäämien kattamiseen liittyvistä eristä jäsenet

13.3.2026

päättävät erikseen. HUS-yhtymän rahoitus on noin yksi kolmasosa koko Uudenmaan sosiaali-, terveys ja pelastustoimen kustannuksista.

Paine erikoissairaanhoidon tarpeeseen kasvaa erityisesti väestön ikääntyessä. Uudenmaan jäsenet ovat vuosittain käyttäneet kiinteään kehysraamiin kuuluvia palveluja arvoltaan enemmän, kuin HUS-yhtymälle allokoitu rahoitus. Käyttö tasataan jäsenten kesken, mutta sote-uudistuksen myötä HUS ei voi laskuttaa ylityksistä. Vuonna 2025 kiinteällä kehysrahoituksella katettaviin palveluihin kuuluvia erikoissairaanhoidon potilaita hoidettiin 2,5 % enemmän kuin edellisvuonna, ja palvelutuotannon vertailukelpoinen volyyymi kasvoi 2,5 % edellisvuodesta. Vuonna 2025 palveluja tuotettiin arvoltaan noin 125 miljoonaa euroa enemmän (n. 5,5 %) kuin kiinteän kehysbudjetin (2,27 mrd. euroa) mukainen myönnetty rahoitus.

HUS-yhtymälle allokoitu kehysrahoitus palveluiden tuottamiseen on ollut niukka. Rahoitusmallin tarvekertoimien korjaukset kesken vuotta ja niistä aiheutuneet rahoituksen lisäykset Uudellamaalla eivät ole lisänneet vastaavasti HUS-yhtymän rahoitusta, sillä Uudenmaan hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki eivät ole kohdentaneet lisärahoitusta HUS-yhtymälle. Rahoituksen niukkuus on edellyttänyt määrätietoista talouden säästötoimenpiteitä sekä vaikeita, muun muassa henkilöstöön ja palveluverkkoon vaikuttavia päätöksiä.

Alijäämien kattamista koskevan määräajan jatkaminen vuoteen 2029 asti

Esityksessä ehdotetaan alijäämän kattamista koskevan sääntelyn (HE/189/2025) täydentämistä siten, että valtiovarainministeriö voisi myöntää hyvinvointialueen hakemuksesta harkinnanvaraisen jatkoajan alijäämien kattamiseen myös vuoden 2029 loppuun asti. Aiemmassa esityksessä lisäaika oli vuoden 2027 tai 2028 loppuun asti. Edelleen edellytyksenä jatkoajan myöntämiselle on, että määräajan jatkaminen on välttämätöntä lainsäädännön noudattamiseksi, alijäämä olisi katettavissa uudessa määräajassa ja että hyvinvointialueella on aluevaltuuston hyväksymä suunnitelma kertyneen alijäämän kattamiseksi.

Ehdotetun muutoksen taustalla on helmikuussa 2026 päivitetty hyvinvointialueiden painelaskelmat, jotka ennakoivat valtionrahoituksen tason huomattavaa pienennystä vuodelle 2027 verrattuna joulukuun 2025 painelaskelman arvioon. Tämä johtuu hyvinvointialueiden vuoden 2025 ennakoitua paremmasta tuloksesta, joka vähentää jälkikäteistarkastuksen määrää. Lakiluonnoksen mukaan rahoituksen muutos vaikeuttaa osalla hyvinvointialueista huomattavasti mahdollisuuksia kattaa kertyneet alijäämät vuoden 2028 loppuun mennessä.

13.3.2026

Lakiluonnoksessa olevassa nettokustannusten muutosten simulaatiossa arvioidaan, että viisi aluetta, joista kolme on arviointimenettelyssä, eivät pystyisi kattamaan alijäämiään edes vuonna 2029, koska se vaatisi usean vuoden nimellistä kustannusten laskua. Sen sijaan esityksen mukaisesti neljän alueen (Keski-Uusimaa, Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo ja Pohjois-Savo) tilanteen arvioidaan paranevan, jos määräaika pidennettäisiin vuoteen 2029. Näillä neljällä alueella alijäämien kattamisajan pidennys vuoteen 2029 asti parantaisi alijäämien kattamiseksi vaadittavaa nettokustannusuraa keskimäärin 0,8 %-yksikköä, tarkoittaen näillä neljällä alueella noin 1,2 %-1,7 % vuotuista kasvua neljänä vuotena peräkkäin. Sääntelyn täydentämisen arvioidaan lisäävän erityisesti näiden neljän alueen kannusteita omaehtoiseen sopeutukseen, vaikka kustannusura on esityksen mukaan edelleen varsin tiukka.

Kuten esitysluonnoksessakin todetaan, esitettyihin simulaatioihin liittyy huomattavia epävarmuuksia muun muassa hyvinvointialueiden vuoden 2025 lopullisen kustannusten toteuman sekä erityisesti rahoituksen tulevan tason ja sen alueittaisen kohdentumisen osalta. HUS-yhtymä on tuonut alijäämien kattamisajan pidentämistä koskevilla lausunnoilla esille mahdolliset viiveet alueiden talouden tasapainottamis- ja sopeuttamistoimenpiteiden toimeenpanossa. Toisaalta alijäämien kattamisajan pidennys herättää myös kysymyksiä lainsäädännön johdonmukaisuudesta ja luottamuksesta lainsäädännön pysyvyyteen.

HUS-yhtymä pystyi ensimmäisenä julkisena sote-toimijana tasapainottamaan taloutensa ja kattamaan aikaisempien tilikausien 2022–2024 alijäämät 141,7 miljoonaa euroa nykyisen hyvinvointialuelain edellyttämällä tavalla ja aikataulussa vuoden 2025 loppuun mennessä. Vuodelta 2022 alijäämä kertyi vain 93 tuhatta euroa, joka aiheutti HUS-yhtymälle poikkeavan tiukan alijäämien kattamisaikataulun jo vuoden 2025 loppuun mennessä. HUS-yhtymä haki valtiovarainministeriöltä syksyllä 2024 lisäaikaa alijäämien kattamiseen yhdessä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa, mutta lisäaikaa ei myönnetty.

Näemme organisaation pitkäjänteisen johtamisen ja toiminnan kannalta ongelmallisena lainsäädännössä lyhyellä aikajänteellä tapahtuvat ennakoimattomat muutokset. Noudattaaksemme voimassa olevaa lainsäädäntöä alijäämien kattamisaikataulusta, HUS-yhtymässä on jouduttu tekemään lukuisia vaikeita henkilöstöön, toimintaan ja palveluverkkoon liittyviä päätöksiä hyvin lyhyellä aikajänteellä mukaan lukien yt-neuvottelut, joiden lopputuloksena HUS-yhtymästä väheni yhteensä 778 henkilötyövuotta, joista irtisanomisista oli 280. Tiukan kehysrahoituksen myötä HUS-yhtymän sopeutustoimet jatkuvat vuoden 2026 aikana. Lisäksi rahoituslain lausunnolla oleva kolmannen vaiheen muutosesitys ennakoii erityisesti Uudellemaalle rahoituksen merkittävää vähennystä.

13.3.2026

Mikäli alueille myönnetään alijäämien kattamiseen lisääikaa, on niiden sitouduttava riittävän yksityiskohtaiseen tavoitesuunnitelmaan kustannuskehityksen suhteen. Huomioiden tämä, HUS-yhtymä kannattaa alijäämien kattamisen aikataulun väliaikaista kohdennettua pidentämistä yhtenäisten ja läpinäkyvien kriteerien perusteella.

Kohteliaimmin,

HUS-yhtymä

Matti Bergendahl
toimitusjohtaja

Jari Finnilä
talousjohtaja